

ROMMEL REDIVIVUS

Av kapten ARNE STADE

»Det är långtifrån alltid en fördel att äga ett visst militärt renommé. Själv vet man nog om sin begränsning, men andra vänta sig underverk — — —.»

Erwin Rommel (i sina efterlämnade papper).

OM DET var någon egenskap, som särskilt kännetecknade Rommel — så ungefär heter det på ett ställe i den brittiske brigadgeneralen Desmond Youngs rätt nyligen utkomna Rommel-biografi (Rommel, London 1950) — så var det hans förunderliga förmåga att »komma igen». Knappt var han slagen till marken, så stod han åter på benen, »precis som en så'n där leksaksgubbe med nickeldank i botten».

Mycket betecknande för Rommel var redan det sätt, varpå han ur sin dittillsvarande relativa obemärkthet plötsligt trädde ut i världspublicitetens strålkastarljus. Scenen var den brittisk-italienska fronten i Nordafrika på gränsen mellan Cyrenaica och Tripolitanien. Tidpunkten medio av februari 1941.

Bland de italienska trupperna i Nordafrika — inbegripet högsta ledningen — rådde vid sagda tid en deprimerad stämning. Endast fem månader tidigare hade marskalk Grazianis under så lovande auspicer igångsatta offensiv bokstavligen runnit ut i sanden. I december hade så den brittiske generalen Wavell helt oväntat återtagit initiativet och drivit Grazianis armé framför sig tillbaka in i Tripolitanien. Därefter hade visserligen ett stando inträtt. Men snar fortsättning väntades, på brittiskt initiativ.

Då kom Rommel. Så sent som den 6 februari hade han erhållit Hitlers order att hjälpa italienarna att stabilisera läget i Afrika. Mindre än en vecka senare stod den då 49-årige generallöjtnanten med de första delarna av sin sedermera så berömda Afrikakår på Tripolitaniens jord.

Egentligen var Rommels mission mera politisk än militär: det gällde att utåt manifestera det trofasta vapenbrödrskapet mellan de båda axelmakterna och dessutom — vilket kanske var vikti-

gast — att få en hållhake på den något oberäknelige Mussolini. Rommels militära uppgift var i enlighet härmed rent defensiv: att medverka vid försvaret av Tripolitanien. Något självständigt befäl var det alltså inte meningen, att han skulle utöva. Högsta ledningen av operationerna i Nordafrika skulle alltså ligga i den därvarande italienske överbefälhavarens händer.

En dylik dekorativ statistroll var emellertid föga i Rommels smak. Han begärde och lyckades även utverka principiellt tillstånd till ett något mera aktivt uppträdande. Tyska överkommandot sträckte sig till och med ända därhän, att det till den 20 april av Rommel infordrade en preliminär plan för Cyrenaicas återerövring. Redan tre veckor innan planen skulle ha inkommit för vederbörlig granskning — och en hel månad tidigare än Wavell hade bedömt ens teoretiskt tänkbart — gick Rommel till anfall. Jämmt två månader efter det Afrikakårens »förtrupp» hade anlämt till Afrika var redan hela Cyrenaica (med undantag av den starka fästningen Tobruk) återtaget; Rommels trupper stodo vid gränsen till Egypten.

Det var inte blott Hitler och tyska överkommandot som således av Rommel ställdes inför ett fait accompli. Samma var förhållandet med den italienske överbefälhavaren i Tripolis. Så snart denne blivit på det klara med att Rommels ursprungliga s. k. »spaningsanfall» höll på att »urarta» till en verklig offensiv, telegraferade han till Rommel: »Detta är ju tvärt emot, vad jag har bestämt; jag anhåller, att Ni inväntar mig, innan Ni fortsätter.» Men Rommel stod icke längre att hejda, sedan det väl en gång börjat gå framåt. Nästan bokstavligen i täten av sina pansarstyrkor jagade han utan rast och ro vidare genom öknen. »Där Rommel är, där är fronten», hade det hetat redan under det första världskriget (i vilket han dekorerades med den utomordentligt exklusiva *Pour le Mérite*). Då var Rommel endast en ung löjtnant, *nu* var han som sagt generallöjtnant (och inom kort general). Men eljest var han exakt den samme.

Denna gång skulle Rommel likväl icke komma längre än fram till Egyptens gräns: Tobruk blev honom en alltför hård nöt att knäcka. Det av Tobruks belägring föranledda avbrottet i offensiven blev också ödesdigert, ity att det gav den nye brittiske överbefälhavaren i »Mellersta Östern», general Auchinleck, tillfälle att i november 1941 i sin tur gå till motoffensiv. Hårda, skiftesrika strider utkämpades under de sista novemberveckorna främst omkring Sidi Rezegh, nyckeln till Tobruk. Krigslyckan var dock icke

Rommel bevågen, och omsider måste han ge slaget förlorat. Med bister beslutsamhet gav han order om reträtt.

Men nu blev det liv i den italienske överbefälhavaren, vilken hittills hade iakttagit en diskret och värtalig tystnad. I upprörd ton fordrade han, att de redan utfärdade reträttorderna skulle återkallas. Rommel vägrade. Än mera indignerad upprepade då general Bastico — »Bombastico», av Rommel respektlöst benämnd — under yvigt gestikulerande sin befallning. »Med lätt förvåning» betraktade Rommel sin höge chef. Så sporde han stillsamt, hur överbefälhavaren själv hade tänkt sig, att det kritiska läget skulle kunna bemästras. Synbart illa berörd av denna närgångna fråga kunde Bastico blott stamma fram några svävande och undvikande fraser. Då log Rommel, berättar ett tyskt ögonvittne. Men — heter det vidare — »es war kein gutes Lächeln, das über den energischen Mund zuekte». — Om återkallande av de utfärdade reträttorderna blev därefter inte mera talat.

Nästan jämnt en månad senare var »Panzergruppe Rommel» (som den officiella benämningen numera löd) återkommen till Tripolitanien. Läget tedde sig förvisso prekärt. Inemot två tredjedelar av gruppens totala numerär hade gått förlorade, av sina ursprungliga 412 stridsvagnar hade Rommel med sig tillbaka endast 26, av hans flygstridskrafter återstod praktiskt taget intet. Mänskligt att döma var Rommel och hans pansargrupp knappast längre att räkna med. Men Rommel själv var av annan åsikt. Han visste, att även brittena lidit kännbara förluster, som det förmodligen skulle ta veckor att ersätta.

Det var den 11 januari 1942 som Rommel kom tillbaka till »utgångsläget». *Tio dagar senare gick Rommel till anfall.* »Det otroliga hade inträffat. Utan föregående varning började axelstyrkorna avancera.» En vecka in i februari hade Rommel kastat brittena tillbaka till linjen Gazala — Bir Hacheim (strax väster om Tobruk) — med förlust av blott några tiotal egna stridsvagnar. Efter ytterligare några månader stod han som segerherre i Tobruk.

Sådan var Rommel — en man med eldsjäl och gosselynne.

Det var under dessa månader, som Rommels stjärna stod i zenith och han själv nådde ärones tinnar — Tobruks betvingare hade av Hitler belönats med fältmarskalksstaven, knappa tre år efter det han först inträtt i generalitetet. Det var i början av detta år, som Churchill inför underhuset presenterade Rommel som »vår djärve och skicklige motståndare» och »en stor general». Det var på våren

samma år som general Auchinleck såg sig föranlåten att i en märklig dagorder på det allvarligaste varna mot ett alltför entusiastiskt och ohämmat bruk av »vår vän Rommels» namn i alla möjliga och omöjliga sammanhang. Den 50-årige fältmarskalken var vorden en smått legendarisk gestalt, nästan något av övermänsklig heros. Inte blott hans egna utan också de brittiska soldaterna avgudade honom, skrey en amerikansk krigskorrespondent. »De beundrade honom, emedan han slog dem, och lyckades det *dem* att slå *honom*, så förundrade de sig själva över att de verkligen varit i stånd att besegra en så framstående general.»

Så var det fram till »El Alamein». Då skedde ett tvärt omslag. Det blev plötsligt tämligen tyst om Rommel. Och när ett kortfattat officiellt meddelande i oktober 1944 förmälde, att fältmarskalk Rommel avlidit i sviterna av en bilolycka — såsom vi numera veta, hade han i verkligheten av Hitler tvingats att »tömma giftbägaren» — blev världsoptionens reaktion påfallande lam. Skulle Rommels berömmelse alltså ha varit av lika efemärt slag som flertalet andra s. k. världsidolers? Förvisso icke. *Rommel skulle ännu en gång »komma igen».*

*

Det har helt nyligen inträffat något på sitt sätt ganska märkligt. Det har plötsligt blivit »hausse i Rommel-litteratur». Inte mindre än tre arbeten om Rommel ha inom loppet av blott några månader utkommit i hans eget hemland och dessutom såsom redan omnämnts — och detta är kanske det allra märkligaste — i *England* en utförlig biografi över den berömde tyske härföraren, författad av en man, som själv på slagfältet kämpat mot Rommel och t. o. m. varit hans fånge, brigadgeneralen Desmond Young. Som följd av denna plötsligt påkomna postuma publicitet har Erwin Rommel nu flera år efter sin död ännu en gång blivit »namnet för dagen», »mannen man talar om». Inte minst synes detta ha blivit fallet här i Sverige. Med berömvärd påpasslighet ha nämligen två av våra bokförlag gått i författning om att i svensk språkdräkt låta presentera de båda märkligaste och tyngst vägande av de antydda Rommel-monografierna. På Hökerbergs förlag har sålunda utkommit Desmond Youngs meromnämnda levnadsteckning över Rommel — en bok, som i England väckt betydande uppmärksamhet och även framkallat en ganska livlig diskussion —, hos Bonniers ett memoarbetonat arbete av Rommels stabchef i Frankrike 1944, ge-

nerallöjtnanten och filosofie doktorn(!) Hans Speidel: Rommel och invasionen 1944. Det senare arbetet har i sin ursprungliga avfattning titeln Invasion 1944. Ein Beitrag zu Rommels und des Reiches Schicksal. Båda titlarna äro, som nedan skall beröras, något missvisande, i det de icke helt täcka innehållet.

Av de båda övriga Rommel-arbetena har den av Dr Wilhelm von Schramm författade lilla studien Rommel. Schicksal eines Deutschen närmast till syfte att historiskt utreda omständigheterna kring Rommels förolyckande och död. Mera en passant lämnas några mycket intressanta upplysningar rörande tillkomsten av de »Rommel-papper», som här inledningsvis citerats, och som i utdrag äro bifogade Youngs Rommel-biografi. von Schramm var fältmarskalken behjälplig vid utarbetandet bl. a. av hans redogörelse för fälttåget i Afrika och tjänstgjorde därefter sommaren 1944 i speciellt uppdrag vid »Armégrupp B:s» stab i Frankrike.

Främst såsom källa till historien om ökenkriget i Afrika 1941—1943 är Afrikanische Schicksalsjahre. Geschichte des Deutschen Afrika-korps unter Rommel av betydande värde. Författaren, H. G. von Esebeck — citerad vid några tillfällen i det föregående — presenteras av Young, till vilkens tyska sagesmän han hör, såsom krigshistoriker, krigskorrespondent och personlig vän till Rommel. Till skillnad från von Schramm beklädde von Esebeck en ordinarie befattning i Rommels stab — såväl i Afrika som senare i Frankrike — och synes praktiskt taget ständigt ha vistats i dennes personliga närhet.

Rent litterärt sett är nog von Esebecks Rommel-bok den elegantaste och mest lättlästa i hela kvartetten — naturligt nog för övrigt med hänsyn till författarens professionella förutsättningar. Stilen är livfull och medryckande, om än kanske här och var något omständlig. Utmärkande för författaren är hans starkt kritiska inställning gentemot den italienske bundsförvanten, vars kompletta militära oduglighet belyses genom ett stort antal exempel, många drastiska intill gränsen för det rent otroliga. von Esebeck har en viss förkärlek för det pittoreska och dramatiskt effektfulla, och man tycker sig stundom hos honom skönja en benägenhet att liksom vilja romantisera och dramatisera de skildrade händelserna. När von Esebeck emfatiskt betonar den säregna atmosfär av högsinhet och gammaldags ridderlighet — utan motstycke på andra håll — som, åtminstone fram till »El Alamein», skall ha kännetecknat krigföringen i Nordafrika, torde han dock icke nämnvärt romantisera verkligheten. Förhållandet bestyrkes i det stora hela

bl. a. av Young, till vilkens skildring av ifrågavarande skede i Rommels liv von Esebecks arbete f. ö. bildar ett utmärkt komplement.

Youngs bok intar, såsom framhållits, i viss mån en särställning, icke blott därigenom att dess författare är engelsman och under Afrikakriget själv stred på den motsatta sidan, utan även såtillvida, att den omspanner ett vida större tidsavsnitt än de övriga, nämligen de 53 åren från den blivande fältmarskalkens födelse den 15 november 1891 — han var son till en gymnasierector och matematiklärare — fram till hans brutala död den 14 oktober 1944. Tyngdpunkten i framställningen ligger dock avgjort på de båda år av Rommels liv, då han fungerade, realiter om än icke formellt, såsom högste chef för de tysk-italienska trupperna i Nordafrika.

Youngs Rommel-biografi är, även den, välskriven och framförallt väl dokumenterad: författaren har uppenbarligen icke skytt några som helst mödor eller kostnader, då det gällt att leta fram källmaterial — skriftligt eller muntligt — ägnat att belysa hans »hjältas» liv och personlighet. Ehuru författaren endast i rätt ringa utsträckning synes ha kunnat bygga på egna minnen och intryck, bär skildringen en i hög grad personlig prägel, vilket nog i sin mån bidrager till att ge boken dess speciella charm. Mycket karakteristisk för författarens stil är en passus sådan som denna: »Jag ber om överseende med min sympati för tyska generaler. Jag borde väl inte hysa sådana känslor, antar jag. Men det var i alla fall så, att jag kom att tycka om general Bayerlein.» (B. var under en längre tid Rommels stabchef i Afrika och har varit en av Youngs mest givande »muntliga källor»).

Alla tyska generaler komma dock icke i åtnjutande av författarens sympati. Mot dem, som på något sätt stått i motsatsställning till Rommel, röjer Young tvärtom en påtaglig antipati. Särskilt frappant är den nästan illvilliga bild författaren tecknar av den tyske generalstabchefen fram till september 1942, generalöverste Franz Halder.

Youngs avoghet gentemot Halder et consortes har en djupare bakgrund än som förklaras blott av hans rent mänskliga sympati för Rommel. Den sammanhänger intimt med den enligt Youngs — och Rommels — uppfattning ur tysk synpunkt helt felaktiga och ödesdigra underskattning av den Nordafrikanska krigsskådeplatsens allmänt strategiska betydelse, som det tyska högkvarteret städse lade i dagen. Young kommer här in på ett problem av bety-

dande räckvidd och stort historiskt intresse, vars innebörd emellertid i detta sammanhang blott kan antydast.

Halder har själv i sin skrift om Hitler som fältherre utvecklat motiven för den s. a. s. officiella tyska inställningen i denna fråga. »England in Nordafrika entscheidend zu schlagen war unmöglich», menade man. Det strategiska syftet med den *tyska* militära insatsen i Nordafrika kunde därför endast gå ut på att vinna tid, d. v. s. att så länge som möjligt binda största möjliga fientliga stridskrafter. Denna uppfattning delades, åtminstone från början, av Hitler. Det var i enlighet med den som Rommels allmänna uppgift erhöi sin ovannämnda defensiva utformning.

Kärnpunkten i hela problemet är emellertid, om denna defensiva och restriktiva strategi, som med obönhörlig konsekvens kom att leda, först och direkt till nederlaget vid El Alamein hösten 1942, därefter, indirekt, till axelstyrkornas utdrivande från Nordafrika ett halvår senare — huruvida denna verkligen var sund och logiskt riktig, sedd i ett vidare sammanhang. Rommel själv var av diame-tralt motsatt uppfattning, det framgår tydligt nog bl. a. av hans skriftliga kvarlåtenskap. Men Rommel var ju på sätt och vis part i målet — för en »Draufgänger» som han skulle hans ursprungliga begränsade uppgift nog under alla förhållanden ha tett sig föga tilltalande. Han har emellertid postumt fått medhåll, inte blott av Young. Även Milton Shulman — för att ta ett exempel — betecknar det i sin bok *Defeat in the West* såsom ett av Hitlers mest ödesdigra strategiska misstag, att han icke sommaren 1942 lät Rommel få de obetydliga förstärkningar i trupper och materiel, som skulle ha satt honom i stånd att tränga fram till Suez.

Problemet torde nog strängt taget höra till de olösliga. Alltför många imponerabilia spela här in för att det gärna skulle vara möjligt att nu efteråt avgöra, vad som i verkligheten var riktigt eller felaktigt, möjligt eller icke möjligt.

I vilket fall som helst kom den kallsinniga behandling, som hans upprepade framställningar om effektivare understöd ständigt rön-te på högsta ort, för Rommel att bli något av en personlig tragedi. Det verkar nästan patetiskt, då han i ett brev till sin hustru med anledning av sin befordran till generalfältmarskalk skriver: »Jag hade hellre sett, att Hitler gett mig en division till.» Den favören kunde emellertid icke beviljas. I stället följde några månader senare »El Alamein» och därpå den långa reträtten tillbaka till Tunisien. Med utomordentlig skicklighet genomförde Rommel, ehuru numera fysiskt och kanske även psykiskt bruten, denna högst

märkliga återtågsoperation. Vid framkomsten till Tunisien möttes han av en förfrågan från det italienska högkvarteret, huruvida fältmarskalken icke med hänsyn till sitt vacklande hälsotillstånd (han hade under återtåget t. o. m. drabbats av svimningsanfall) önskade bli entledigad från posten som arméchef. Rommel samtyckte; men — tillade han — icke med hänsyn till sitt hälsotillstånd utan därför, att han »zur Führung der Armee keine Lust mehr habe».

Det är nog ganska klart — och väl också mänskligt förståeligt — att Rommel åtminstone delvis tillskrev »skrivbordsstrategerna» i »OKW» och »OKH» personligt färgade motiv för deras ställningstagande i den nordafrikanska frågan. F.ö. hade Rommel helt säkert rätt såtillvida, att han ingalunda överallt var så väl sedd i de högsta militära kretsarna. Han var ju inte »f. d. generalstabs-officer», och att detta i vissa avseenden för honom innebar ett handicap omvittnas även av Speidel. Det fanns nog på sina håll en viss bornerad fördomsfullhet mot att tillmäta en »truppofficer» — om än så framstående på truppföringens område — någon verklig förmåga till »strategiskt tänkande» eller insikt i de större strategiska sammanhangen. Dessutom förhöll det sig otvivelaktigt så, att Hitler i enlighet med sin kända divide-et-impera-metod med slug beräkning sökte spela ut »truppofficern» Rommel mot de av honom överlag hatade »generalstabarna». Detta kunde ju Rommel icke personligen lastas för, men de förfördelades ovilja kom begripligt nog ändå att delvis rikta sig just mot denne. Han uppfattades mer eller mindre som en »Hitlers handgångne man», och detta gjorde honom odiös.

I själva verket fanns det mycket litet fog för en dylik uppfattning. Visserligen hade Rommel otvivelaktigt till stor del Hitlers personliga välvilja att tacka för sin rekordsnabba karriär och var medveten därom. (Det var närmast utgivandet 1937 av Rommels bekanta bok *Infanterie greiff* an, som kommit Hitler att uppmärksamma och intressera sig för dåvarande överstelöjtnant Rommel.) Han synes också länge ha hyst aktning och beundran för »Führern» personligen. Däremot intresserade han sig föga för Hitlers »världs-åskådning», och han var aldrig — till skillnad mot vad som stundom uppgivits — medlem av Nationalsocialistiska partiet.

Frågan om Rommels förhållande till Hitler inrymmer emellertid ett flertal både dunkla punkter och intressanta aspekter. Dessa kunna sägas koncentrerade i problemet, huru den forne Hitler-

beundraren och Hitlerprotegén efter hand förvandlades till »motståndsmän» och konspiratör. Frågan beröres av Young men blir mera ingående analyserad blott av Speidel. — För många torde det innebära en överraskning att här finna hur djupt och aktivt engagerad i motståndsrörelsen mot Hitler, Rommel verkligen var. Det är emellertid mycket betecknande för Rommel, att han, samtidigt med att han i hemlighet konspirerade mot Hitler, lade ned hela sin själ och all sin energi i det hopplösa företaget att söka sätta den s. k. Atlantvallen i effektivt försvarstillstånd, och att han sedermera, sedan själva invasionen ägt rum, med förtvivlans mod kämpade för att kasta inkräktarna i sjön. »Det fanns aldrig en tillstymmelse till obeslutsamhet i hans befälsföring», har det omvittnats. — Signifikativt är också, vad Speidel vid flera tillfällen framhåller, att Rommel alltid ställde sig absolut avvisande mot tanken att *genom attentat* röja Hitler ur vägen. Han ville inte göra Hitler till martyr, anmärker Speidel. Rommels inställning hade måhända en djupare motivering än så. »Rommel ist weder ein Opportunist, noch gar ein Hoch- und Landesverräter gewesen», såsom von Schramm i likartat sammanhang betygar.

Själv var Speidel av allt att döma en särdeles aktiv motståndsmän — något som han i förbigående sagt tyckes angelägen att ej lämna läsaren i tvivelsmål om. Inte mindre än två gånger omtalar han sålunda, att »stabschefen vid armégrupp B» underlät att vidarebefordra Hitlers bekanta »Zerstörungsbefehl» i anledning av Paris' förutsedda utrymning. Såvitt man kan förstå var emellertid denna uraktlåtenhet i realiteten tämligen betydelslös, eftersom armégruppen väl hade delgivits ordern närmast som orientering.

Av det anförda torde emellertid framgå, att vad som för Speidel tett sig såsom det väsentliga och som följaktligen kommit att, om icke kvantitativt så dock kvalitativt, dominera i hans framställning, det är icke så mycket de rent militära åtgärderna och händelseförloppen i samband med invasionen som fastmera den politiskt inspirerade aktivism, som samtidigt i lönnedom utvecklades av ett antal prominenta militära och civila personager, av vilka en just var Speidel. Det var detta, som ovan åsyftades med reflexionen, att bokens titel i någon mån är missvisande. — Självfallet är det åtskilligt även av stort krigshistoriskt och aktuellt militärt intresse, som ingår i Speidels redogörelse för invasionen och Rommels verksamhet som chef för »armégrupp B», dock, som sagt, knappast så mycket som arbetets titel synes ställa i utsikt.

*

Rommels kanske främste motspelare i de afrikanska ökenstriderna numera fältmarskalken Sir Claude Auchinleck har försett Youngs Rommel-biografi med ett nobelt och välskrivet förord. Auchinleck gör här gällande med anspelning på sin ovannämnda, högst originella dagorder, att ingen militär ledare kan tänkas vinna en ryktbarhet sådan som den Rommel förvärvade, såframt han icke är något vida utöver det ordinära. »Och Rommel var förvisso något enastående.» — Churchill åter har, såsom också tidigare nämnts, offentligen givit Rommel vitsordet »en stor general».

Var Rommel då verkligen en »stor» general, eller vad var det eljest hos honom, som skapade denna enastående nimbus och auktoritet?

Det har redan berörts, att t. o. m. från tyskt håll Rommels strategiska kvalifikationer ha blivit åtminstone ifrågasatta. Även en så insiktsfull och fördomsfri bedömare som von Rundstedt — Rommels chef under invasionsskedet — har till Liddell Hart antytt, att Rommels speciella begåvning nog bättre kom till sin rätt »in small operations» än under utflykter i den operativa strategiens högre rymder. — Må vi förutsätta, att det förhöll sig så. Kan Rommel då likafullt sägas ha varit en i absolut mening »stor general»?

Härom må de lärde tvista. För det *historiska* bedömandet av Rommels storhet är frågan av relativt underordnad betydelse. Det ur *denna* synpunkt väsentliga kommer däremot förträffligt fram i följande uttalande av den ovannämnde general Bayerlein: »Rommel var kanske ingen stor strateg, men han var otvivelaktigt den för ökenkrigföring mest kompetente mannen i hela tyska armén.» Vad som i Nordafrikas öknar krävdes av en operativ chef var inte i främsta rummet lysande strategisk begåvning och djupa strategiska insikter, men däremot rent taktisk skicklighet och fantasi. Och det var egenskaper, som Rommel besatt i ovanligt hög grad. Han var en mästare i överraskningens konst och visade en enastående uppfinningsrikedom, så snart det gällde att bluffa och vilseleda motståndaren. Han ägde dessutom ett slags sjätte sinne, hans mångomtalade »Fingerspitzengefühl», som satte honom i stånd att intuitivt ana sig till vad fienden ärnade företaga sig samt med ledning härav vidtaga sina egna mått och steg.

Otvivelaktigt hade Rommel dock sina svagheter även som »slag-taktiker». Han »upprepade ofta sig själv», har det sagts, kanske inte helt utan fog. Han hade också en benägenhet att vilja fördjupa sig i detaljer — framförallt av teknisk art — samt att per-

sonligen befatta sig med relativt oväsentliga rutingöromål. Dessutom hade han en »egenhet», beträffande vilken det dock i förevarande sammanhang kan vara diskutabelt, om den rätteligen bör betecknas som ett fel och icke snarare som en positiv förtjänst.

Den antydda »egenheten» låg i den av Rommel med förkärlek praktiserade metoden för utövande av stridsledning. Liksom i forna tider ville Rommel leda sina trupper s. a. s. direkt, i själva stridslinjen. På grundval av sina egna sinnens vittnesbörd ville han fatta sina beslut och ge sina order. Nästan var som helst annorstädes skulle väl en dylik form av operativ stridsledning ha resulterat i fullständigt kaos. I Afrikas öknar, där de topografiska förhållandena bidro till att åt operationerna ge en extremt rörlig karaktär, visade sig metoden däremot på det hela taget användbar. Här gick det helt enkelt inte att leda ett slag, »som om man spelade schack», har Rommel själv framhållit i sina meromnämnda »papper». Ett beslut, fattat på en bakre stabsplats och därefter i orderform befordrat den officiella tjänstevägen, skulle som regel ha blivit ohjälpligt föråldrat och följaktligen ogenomförbart, redan innan det kommit den verkställande instansen tillhanda.

Det var dock inte detta Rommels nästan bataljonschefsmässiga sätt att leda sin armé på slagfältet, som i och för sig gjorde honom till en »stor general». Han blev det emellertid som följd av det djupa moraliska intryck, som hans ovanliga uppträdande gjorde på hans soldater. Otvivelaktigt var Rommel en hård och fordrande chef; han krävde ofantligt mycket av sina officerare och soldater. Han *måste* kanske så göra, om de mål, han satt sig före, överhuvud taget skulle kunna nås med de obetydliga medel, han förfogade över. Och han *kunde* göra det, därför att varje man visste, att fältherren personligen delade sina soldaters umbäranden och faror och att — även då han begärde rent övermänskliga prestationer — han likväl aldrig av andra fordrade mera än av sig själv. *Det* hade var och en med egna ögon kunnat konstatera.

I detta förhållande ligger förmodligen nyckeln till lösningen av problemet om Rommels »storhet». I varje fall är detta den psykologiska bakgrund, utan vilken »Rommel-legenden» — nu alltså på nytt aktualiserad — omöjligen kan rätt förstås.

Rommel redivivus blir sålunda ett levande vittnesbörd om att t. o. m. ännu i vår standardiserade och nivellerade tid »det personliga är det högsta», åtminstone i krigshistorien.